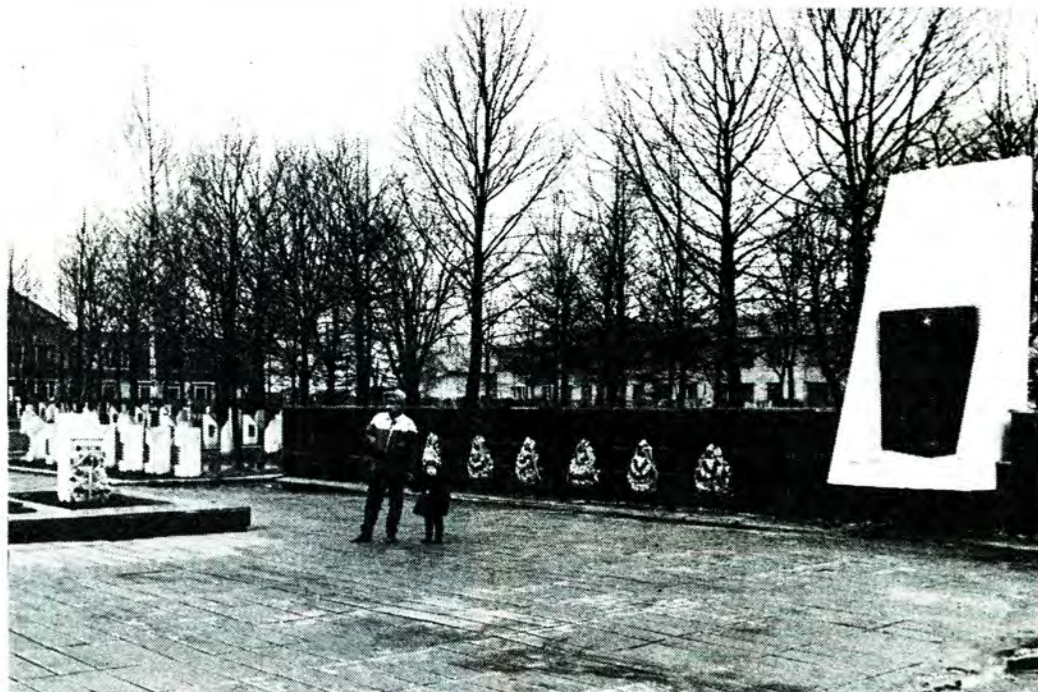
Голас Радзімы

№ 15 (2157)
12 красавіка 1990 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Гарадоцкі раён, па тэрыторыі адзін з буйнейшых у рэспубліцы, размешчаны ў паўночна-ўсходняй частцы Беларусі і займае каля 3 тысяч квадратных кіламетраў. У ім пражывае каля 40 тысяч чалавек. Гарадоччына — край дзівоснай прыгажосці. Прырода шчодра адарыла яе надзвычай багатымі лясамі, лугамі, мноствам азёраў і рэк. Гісторыя краю ідзе далёка ў глыб стагоддзяў. Самыя старажытныя паселішчы, выяўленыя ў Езярышчы, Жукаве, маюць больш чым 1000-гадовую гісторыю. Гарадок жа вядомы з XVI стагоддзя — адзначаны на карце С. Па...віцкага 1579 года.

Як і ўся рэспубліка, Гарадоцкі раён жорстка пацярпеў ад нямецка-фашысцкага нашэсця. Уступіўшы ў Гарадок, савецкія воіны ўбачылі жудасную карціну варварскага разбурэння. Захопнікі нанеслі не толькі вялікі матэрыяльны ўрон, але і з нечуванай жорсткасцю расправіліся з мірным насельніцтвам. Фашысты замучылі і расстралялі больш за 16 тысяч чалавек, спалілі 201 населены пункт, а 14 вёсак спалілі разам з людзьмі. Свята аберагаючы сваё мінулае, сёння горад расце, будуецца, расшырае межы.

НА ЗДЫМКАХ: 83-гадовая Лідзія ЖУКОЎСКАЯ... адна са старэйшых жыхароў Гарадка, добра памятае, якім ён быў дзесяткі гадоў назад; мемарыяльны комплекс «Бессмяротнасць» узведзены ў памяць воінаў, што вызвалялі Гарадок у час Вялікай Айчыннай вайны; вось так афармляюць у Гарадку калодзежы; вуліца імя маршала Баграмяна.

Фота С. КРЫЦКАГА.

НОВАЯ ПАСАДА

ПРЫЯРЫТЭТ ІНТЭЛЕКТУ І КУЛЬТУРЫ

У Белдзяржуніверсітэце імя Леніна адбыліся выбары новага рэктара. І трэба аддаць належнае падзеі. Па сутнасці, гэта першыя за амаль 70 гадоў існавання БДУ дэмакратычныя выбары яго кіраўніка. Ніхто цяпер не спрабаваў навязаць калектыву сваёй волі. Усё адбывалася выключна так, як патрабавала палажэнне аб ВНУ. Спачатку на вучоным савеце універсітэта былі вылучаны 4 прэтэндэнты. Пасля абмеркавання, затым адкрытага галасавання неабходную колькасць галасоў, каб называцца кандыдатам, набраў адзін — прарэктар універсітэта член-карэспандэнт АН БССР Фёдар Капуцкі. Апошнюю кропку над «і» паставіў праз два тыдні савет БДУ. 105 — «за», 3 — «супраць» са 108 прысутных—такі вынік тайнага галасавання.

Новаму рэктару шэсцьдзесят гадоў. Нарадзіўся ў вёсцы на Маладзечаншчыне. Скончыў хімічны факультэт БДУ, затым аспірантуру пры ім. Абараніў кандыдацкую і доктарскую дысертацыі. Доўга працаваў тут жа, ва універсітэце. Затым намеснік і першы намеснік міністра вышэйшай і сярэдняй адукацыі БССР. У 1985 годзе зноў вярнуўся ў БДУ. Апошнім часам працаваў прарэктарам па навучальнай рабоце.

Якія ж з універсітэцкіх праблем Ф. Капуцкі лічыць найбольш вострымі? Галоўная, безумоўна, сярод іх — выключна слабая, неўладкаваная матэрыяльная база БДУ, адсутнасць умоў для нармальнай работы выкладчыкаў, вучобы студэнтаў. Што непакоіць яшчэ? Прэстыж адукацыі. Ён зусім нізкі. Ад поспехаў студэнтаў у вучобе не залежыць іх будучыня, месца работы. А значыць, няма стымулу вучыцца лепш.

Беларускі дзяржаўны універсітэт — перш за ўсё нацыянальны універсітэт. Але сёння ён далёкі ад такой ганаровай назвы... З чаго думае пачаць новы рэктар тут? Перш за ўсё, лічыць ён, трэба неадкладна разгарнуць работу па ажыццяўленню Закона аб мовах. На гістарычным факультэце ўжо сёлета будзе адкрыта беларускамоўнае аддзяленне, дзе ўсе дысцыпліны пачнуць выкладацца на роднай мове.

Ужо гэтым летам абавязковым уступным экзаменам ва універсітэт стане экзамен па беларускай мове і літаратуры. Адкрылі таксама кафедру беларускай мовы і літаратуры на прыродазнаўчых факультэтах.

Што датычыць знешняга абліччa універсітэта, то з капітальным рамонтам і новым будаўні[illegible] яго карпусоў усё афармленне мяркуецца [illegible] наць з улікам нацыянальных традыцый.

ЗМЕШАНАЕ ПРАДПРЫЕМСТВА

ЮБІЛЕЙ ПА-ДЗЕЛАВОМУ

«Вялікі збор» роўна праз год пасля пуску канвеера арганізавалі ў сябе работнікі сумеснага савецка-заходнегерманскага абутковага прадпрыемства «Белвест». На беразе Дзвіны з такой нагоды сабраліся прадстаўнікі сусветна вядомай фірмы «Саламандэр», пастаўшчыкі і сумежнікі, спецыялісты, кіраўнікі Міністэрства лёгкай прамысловасці рэспублікі, упаўнаважаныя гандлёвых арганізацый. У адрозненне ад традыцыйных юбілеяў, на гэты раз абышліся без доўгіх прамоў і хвалебных водгукаў. У цэхах і кабінетах «Белвеста» без лішніх затрымак заключаліся кантракты і ўдакладняліся пазіцыі, вырашаліся пытанні ўдасканалення тэхналогіі і павышэння якасці сыравіны.

Сёлета «Белвест» прадасць 1,5 мільёна пар мужчынскага і жаночага абутку на розны густ. Большая частка яго трапіць у магазіны Беларусі.

ВЫСТАЎКІ

У Мінску ў выставачным комплексе Гандлёва-прамысловай палаты БССР індыйская фірма «Ронсан оверс» прадставіла тэкстыльныя і бытавыя тавары, абутак, вырабы верхняга адзення са скуры, касметыку, шарсцяны трыкатаж, біжутэрыю. Мэта прэзентацыі—заключэнне дагавораў на пастаўку гэтых тавараў у рэспубліку ці бартэрных здзелак з некаторымі прамысловымі прадпрыемствамі горада.
НА ЗДЫМКУ: індыйскія тавары прадстаўляе супрацоўнік фірмы Харманджыт СІНГХ.

ФІНАНСАВАЯ ДАПАМОГА

З САЦЫЯЛЬНАГА ФОНДУ

Тое, што гасразлік—катэгорыя не толькі эканамічная, але і маральная, даказалі ў калгасе імя Варанецкага Берастравіцкага раёна. За час работы ў новых умовах тут утварыўся значны фонд сацыяльнага развіцця, з якога ўстаноўлены надбаўкі многім працаўнікам і ветэранам. Мінімальныя пенсіі па старасці ў гаспадарцы даведзены да ста, а інвалідам і ветэранам вайны — да 150 рублёў у месяц. Сем'і загінуўшых і адзінокія састарэлыя калгаснікі вызвалены ад платы за шэраг камунальных паслуг, карыстанне транспартам, апрацоўку прысядзібных участкаў. Льготы прадастаўлены заслужаным калгаснікам, маладым маці, звольненым у запас воінам.

Рашэннем агульнага сходу ўстаноўлены таксама надбаўкі нізкааплатным катэгорыям служачых. Скажам, для работнікаў культуры штомесячныя стаўкі павялічаны ўдвая.

Павышаную аплату сталі атрымліваць і работнікі спартыўных і фізкультурна-аздараўленчых устаноў. Да 360 рублёў у месяц па выніках мінулага года вырас сярэдні заработак калгасніка.

СЕЛЬСКІЯ НАВІНЫ

Беларускія сяляне зноў у клопатах: пачалася актыўная веснавая работа на палях. Здымак, які вы бачыце, нядаўна зроблены ў калгасе імя Заслонава Ваўкавыскага раёна. Тут паспелі ўжо нямала: праведзена закрыццё вільгаці, закультывавана больш тысячы гектараў зямель. Закончана падкормка рапсу, мнагалетніх траў, сенажацяў, пашы, азімых. Унесены арганічныя ўгнаенні.

РЫХТУЕЦЦА КНІГА

АБ ЗАГАДКАХ ПРЫРОДЫ

Ніколі яшчэ пад адной вокладкай не збіраліся такія разнастайныя загадкі навакольнага свету, якія прадстаўляе зборнік «Нетрадыцыйныя навуковыя ідэі аб прыродзе і яе з'явах». Рыхтуе кнігу да друку гомельскі клуб фундаментальных прыродазнаўчых ідэй «Фенід», што аб'ядноўвае даследчыкаў, якія па-свойму трактуюць многія з'явы. Чытач знойдзе тут нечаканыя павароты думкі пры апісанні прыроды гравітацыі, будовы атамнага ядра, механізмаў паходжання землетрасенняў, разгадванні тайнаў шаравой маланкі, Тунгускага метэарыта і іншых «белых плям» навукі.

Прыбытак ад рэалізацыі зборніка пойдзе на фінансаванне эксперыментаў па праверцы выказваемых гіпотэз.

Тое, што цяпер адбываецца ў вашай краіне, нагадвае мне сітуацыю ў Польшчы ў пачатку 80-х. Тры гады чаканняў і прамаруджванняў каштавалі народнай гаспадарцы гэтай краіны нечувана дорага — нацыянальны даход знізіўся на 22 працэнты. З якога боку ні глянь, тое, што здарылася там, лепш за ўсё характарызуецца змрочным словам «катастрофа». І я не бачу рашуча ніякіх указанняў на тое, што савецкай эканоміцы ўдасца пазбегнуць таго ж лёсу. Калі, вядома, ваша кіраўніцтва не ўсвядоміць, што час паймер назаўсёды знік і патрэбны кардынальныя крокі па ўвядзенню рынку і ліквідацыі дэфіцытаў, гэта значыць збалансаванню попыту і прапановы.

Размова ідзе аб павышэнні розгічных цэн мінімум на 30—40 працэнтаў. Людзям трэба раз і назаўсёды растлумачыць: ці павышэнне цэн з наступнай стабілізацыяй эканомікі, ці абавязковы крызіс, ды такі, які вам пакуль і не сніўся. Зразумейце, што ў СССР пачынаецца эканамічны развал. Спроба рухацца да мэты паступова, малымі крокамі заманлівая, але безвыніковая. Дай бог, каб я аказаўся дрэнным прарокам, але калі эканамічная рэформа не перастане таптацца на месцы, то за бліжэйшыя два гады ваш нацыянальны даход таксама ўпадзе працэнтаў на дваццаць. Ці трэба тлумачыць, чым гэта абернецца для ўзроўню жыцця, які і цяпер не ўражвае ўяўленне?

Андэрс ОСЛУНД,
дырэктар Стакгольмскага інстытута эканомікі Савецкага Саюза і краін Усходняй Еўропы.

ГАНДЛЯВАЦЬ — ЗА МЯЖУ

ВАЛЮТА НА РЭКАНСТРУКЦЫЮ

Генеральны дырэктар вытворчага аб'яднання «Белмузпром» І. Янчык толькі што вярнуўся з заходнегерманскага горада Франкфурта-на-Майне. Там праходзіў сусветны кірмаш па продажу музычных інструментаў.

— Скажу без пахвальбы: прадукцыя Барысаўскай фабрыкі піяніна займала дастойнае месца, — зазначыў Іван Антонавіч. — Пра гэта сведчыць хоць бы той факт, што Чыкагская асацыяцыя гандляроў музычнымі інструментамі запрасіла нашага прадстаўніка ў ЗША, каб дамовіцца аб супрацоўніцтве. А наогул, мы заключылі, як ніколі, вялікі кантракт: 9 100 інструментаў прададзім у Англію, Галандыю, Францыю, Бельгію, Турцыю. Мне могуць запярэчыць: маўляў, пастаўкі за рубеж—гэта добра, але ж у саміх дэфіцыт на тыя ж піяніна. Так, сёння і на іх ажыятажны попыт, хаця некалькі гадоў назад мы падумвалі ледзь не аб згортванні вытворчасці — затаварваліся. Цяпер жа, каб напоўніць унутраны рынак, фабрыку трэба карэнным чынам рэканструяваць. Абсталяванне ў многім унікальнае, у нашай краіне няма яго. Вось і зарабляем валюту, за якую набудзем неабходныя машыны. З далейшай спецыялізацыяй фабрыкі па выпуску піяніна вастрыня праблемы будзе зніжацца.

ДЗЕЦЯМ ЧАРНОБЫЛЯ

«ГАТОВЫ АКАЗАЦЬ ЛЮБУЮ ДАПАМОГУ»

Па запрашэнню камітэта «Дзеці Чарнобыля» ў Беларусь прыбыў Іогіш Гандзі. Унучаты пляменнік вялікага Махатмы Гандзі з'яўляецца заснавальнікам і прэзідэнтам Міжнароднага мемарыяльнага фонду Гандзі — аўтарытэтнай дабрачыннай грамадскай арганізацыі. Прэзідэнт стаў адным з нямногіх замежных гасцей, якія на свае вочы ўбачыў жыццё людзей у раёнах, што пацярпелі ад чарнобыльскай аварыі. Вось што ён расказаў пра свае ўражанні:

— На гэты візіт я меў усяго тры дні, аднак і за такі час удалося паглядзець, як размяркоўваецца наша дапамога, абмеркаваць некаторыя дэталі далейшага супрацоўніцтва з камітэтам «Дзеці Чарнобыля»...

Мы гатовы аказваць любую дапамогу, на якую здольны. 26 красавіка, у чарговую гадавіну аварыі, як вядома, адбудзецца тэлевізійны марафон па збору сродкаў на перааддоленне вынікаў катастрофы. Адна з буйнейшых японскіх суднабудаўнічых кампаній, якая з'яўляецца спонсарам і партнёрам фонду Гандзі, ужо гатова выдзеліць на гэтыя мэты 10 мільёнаў долараў. Мы будзем аказваць садзеянне паездкам дзяцей у іншыя краіны.

ЭКАЛОГІЯ

АБАРАНЯЮЧЫ ПРЫРОДУ

Насуперак надзённым гаспадарчым інтарэсам на Брэстчыне прынята экстраардынарнае рашэнне: спыніць будаўніцтва буйных жывёлагадоўчых комплексаў.

Гэта рашэнне прадыктавана клопатам аб прыродзе, а значыць—аб будучыні. Некалькі вялікіх жывёлагадоўчых комплексаў, пабудаваных у апошнія гады, дазволілі рэзка павялічыць вытворчасць мяса. Аднак эколагі заўважылі, што такія гіганты адмоўна ўплываюць на глебу і забруджваюць невялікія рэкі.

Цяпер у Брэсцкай вобласці развіваць вытворчасць мяса будуць на невялікіх, магутнасцю не больш чым 10 тысяч галоў, адкормачных комплексах.

ТАВАРЫ ДЛ НАРОДА

Прыгожая і зручная мэбля была прадстаўлена на рэспубліканскай выстаўцы-кірмашы па аптовым продажы мэблі гандлюючым арганізацыям у Мінску. Прадпрыемствы Беларусі прапанавалі на ёй узоры сваёй прадукцыі, якія ўжо атрымалі адабрэнне спажыўцоў, а таксама і навінкі, выпуск якіх мяркуецца пачаць пасля заключэння дагавора з гандлем. Усё гэта было б цудоўна, калі б не адно «але»: ці зможа беларускі пакупнік набыць усё гэта хараство, калі любая мэбля стала ў нас адным з найбольш вострых і трывалых дэфіцытаў?
НА ЗДЫМКУ: такі гарнітур для адпачынку «Арлея» прадстаўляе на кірмаш Віцебская мэблевая фабрыка.

ПАЛІТЫЗАЦЫЯ ГРАМАДСКАГА ЖЫЦЦЯ

З КІМ РАБОЧЫ КЛАС?

Працэс палітызацыі народа сёння набыў у СССР небывалы размах. Паралель можна правесці хіба толькі з пачаткам стагоддзя: зноў маніфестацыі, шэсці, мітынгі... Не абышоў гэты працэс і прамысловых рабочых. Калі дакладней, то закрануў іх у найбольшай ступені. Аб тым, як мяняецца самасвядомасць, расце палітычная актыўнасць рабочых у Беларусі, нататкі журналіста Міхася СТЭЛЬМАКА.

Нашы замежныя чытачы з інфармацыйных крыніц сваіх краін, з публікацый «Голасу Радзімы», спадзяёмся, ведаюць і памятаюць, што летась па Савецкай краіне пракацілася хваля гарняцкіх забастовак. Час, вядома, дасць ім дакладную і ў поўным аб'ёме гістарычную ацэнку. Аднак ужо сёння можна беспамылкова зрабіць некаторыя вывады. Гэтыя забастоўкі тысяч і тысяч шахцёраў Расіі, Украіны, Казахстана з'явіліся першымі пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі 1917 года самастойнымі масавымі выступленнямі рабочых, якія прад'явілі ўраду краіны разам з эканамічнымі патрабаваннямі палітычныя.

Яшчэ пяць-дзесяць гадоў назад сітуацыя характарызавалася тым, што супраць існуючых у краіне парадкаў выступалі з рабочага асяроддзя (як, наогул, і з іншых слаёў насельніцтва) толькі «бунтары-адзіночкі». І вось палітыкай заняліся тысячы і тысячы.

Што датычыцца самастойнасці. На мой погляд, гэтае паняцце да нядаўніх часоў проста не стасавалася з савецкімі рабочымі. Праўда, з высокіх трыбун словы «рабочы» і «самастойнасць» гучалі разам, побач стаялі яны і ў навуковых дысертацыях, але з пазіцый сённяшняга дня, з пазіцый гістарычнай праўды іх спалучэнне выглядае, па меншай меры, фальшывым. Таталітарнай сістэмай, заснаванай на адміністрацыйным дыктаце, рабочыя, як клас, былі пазбаўлены ўсялякай самастойнасці. Прычым, «механізм стрыножвання» працаваў, трэба прызнаць, бездакорна. Ёсць у гэтым віна і КПСС, і прафесіянальных саюзаў, якія закліканы абараняць інтарэсы працоўных, але на справе ўсё абарочвалася інакш. У значнай ступені так адбывалася таму, што прафсаюзных функцыянераў заўсёды прызначалі партыйныя камітэты, і прафсаюзныя дзеячы верай і праўдай служылі перш-наперш ім.

Працэсы апошніх месяцаў у асяроддзі рабочага класа нашай краіны якраз і з'явіліся вынікам усведамлення ім свайго сапраўднага становішча. Вядома, у кожнай саюзнай рэспубліцы яны працякаюць па-свойму. На Беларусі галоўная іх адметнасць, на мой погляд, умераны характар.

Салігорскія шахцёры, напрыклад (якія, нагадаем, здабываюць калійную соль), у час леташніх падзей у вугальных басейнах СССР праявілі прафесіянальную і інтэрнацыянальную салідарнасць з гарнякамі іншых рэспублік, яны таксама прад'явілі ўраду шэраг патрабаванняў эканамічнага характару. Аднак ад забастовак, улічваючы цяжкае фінансавае становішча краіны і, у першую чаргу, вялізныя матэрыяльныя патрэбнасці нашай рэспублікі для пераадолення вынікаў чарнобыльскай аварыі, устрымаліся. Такая іх пазіцыя, дзе праявіліся, з аднаго боку, свядомы класавы пратэст супраць адміністрацыйна-каманднай сістэмы і сацыяльнай несправядлівасці, а з другога, высокая ступень сумленнасці і адказнасці перад сваімі суайчыннікамі ў цяжкі для іх час, безумоўна, не магла не выклікаць сімпатый у народзе.

Менавіта салігорцы, хаця, магчыма, і воляй абставін, аказаліся першымі найбольш прыкметнымі ў рэспубліцы прадстаўнікамі такой плыні ў масавым рабочым руху, праграмныя мэты і задачы якой — эканамічная свабода.

Поруч з эканамічным рэфармісцкім рухам у рабочым асяроддзі рэспублікі набірае размах рух палітычны. Ён стаў вынікам працэсаў дэмакратызацыі і публічнасці, усведамлення і асэнсавання, як ужо адзначалася, людзьмі ад станка свайго сапраўднага становішча ў грамадстве.

Трэба прызнаць і такі факт, што дзесяцігоддзямі самі рабочыя, на жаль, уносілі немалы «ўклад»у захаванне існуючых у грамадстве парадкаў. У прыватнасці, менавіта іхнімі галасамі ўхвалялася палітыка Сталіна і Брэжнева, асуджалася іншадумства Салжаніцына і Сахарава... Нават у часы перабудовы ў нас на Беларусі за подпісамі рабочых людзей у некаторых сродках масавай інфармацыі арганізоўваліся кампаніі асуджэння нацыянальнай інтэлігенцыі, пісьменніка Ва[...]ля Быкава, нефармальн[...] арганізацый, а таксама дамаганні дзяржаўнасці беларускай мовы.

Але час ішоў. На палітычнай арэне рэспублікі ўзн[...] Беларускі народны фронт [...] многіх вытворчых калектыва[...]вах Мінска, абласных і раённых цэнтраў пачалі стварацца групы яго падтрымкі.

Пазней ініцыятыўная група рабочых з БНФ зрабіла спробу ўтварэння ў рэспубліцы масавай палітычнай арганізацыі рабочых — Рабочага саюза Беларусі (РСБ). Аднак далей стварэння арганізацыйнага камітэта па правядзенню ўстаноўчай канферэнцыі новага фарміравання справа пакуль не пайшла. Прычын таму, на маю думку, нямала. І сярод іх, безумоўна, — процідзеянне ўлад. У супрацьвагу імі з дапамогай прафсаюзаў была за кароткі час створана рэспубліканская арганізацыя — Савет працоўных калектываў Беларусі (СПКБ). І хаця ў кіруючы орган СПКБ увайшло нямала вядомых прадстаўнікоў рабочага класа, а на ўстаноўчай канферэнцыі гэтай арганізацыі былі прынятыя цікавыя і змястоўныя дакументы, пра яе актыўную работу ў масах працоўных на фабрыках і заводах пакуль таксама казаць не прыходзіцца.

Пачалі ўзнікаць у апошні час у рэспубліцы, у прыватнасці на прадпрыемствах гарадскога аўтатранспарту Мінска, такія палітычныя арганізацыі рабочых, як «незалежныя прафсаюзы». Як складзецца іх лёс далей, прадказаць, канешне, пакуль немагчыма.

РСБ, СПКБ, «незалежныя прафсаюзы»... І гэта акрамя афіцыйных палітычных структур. Такі стракаты спектр сведчыць аб тым, што сыходзіць у нябыт стэрэатып успрымання беларускага рабочага класа як аднароднага, непадуладнага зменам арганізма. Рабочыя ўжо больш не жадаюць, каб нехта іх вёў.

МІЛАСЭРНАСЦЬ КОЖНЫ ДЗЕНЬ

Многія адзінокія састарэлыя людзі, інваліды, што жывуць у мікрараёне Мір-2 у Магілёве, карыстаюцца паслугамі новага медыка-сацыяльнага цэнтра, які створаны па ініцыятыве раённага камітэта Таварыства Чырвонага Крыжа. Абслуговы персанал цэнтра складаецца з прафесійных медыцынскіх работнікаў. У дзень цэнтр наведваюць да 30 чалавек. Пенсіянеры з нізкім матэрыяльным забеспячэннем могуць атрымаць тут талоны на бясплатнае харчаванне, набыць адзенне, абутак.

НА ЗДЫМКАХ: пакой адпачынку ў цэнтры міласэрнасці збірае многіх пажылых людзей да сустрэчы за шклянкай чаю; Фёкла СІНЧУРАВА падбірае для сябе сукенку.

Фота С. ЖАЛУДОВІЧА.

САВЕЦКАЯ ЭКАНОМІКА—ЧАСТКА АГУЛЬНАСУСВЕТНАЙ

КУРС НА ЗБЛІЖЭННЕ З ГАТТ

Сёння не выклікае сумнення неабходнасць актыўнага ўдзелу Савецкага Саюза ў сусветнай гандлёвай сістэме, арганізацыях, якія рэгулююць яе. Буйнейшая з іх — Генеральнае пагадненне аб тарыфах і гандлі (ГАТТ), якое аб'ядноўвае каля 100 краін. СССР выбраў курс на збліжэнне з ГАТТ з канчатковай мэтай на поўнае членства ў гэтым пагадненні. І такі крок заканамерны: у сучасным узаемазалежным свеце савецкая эканоміка — частка агульнасусветнай.

Разам з тым падобнае збліжэнне мае сваю этапнасць, патрабуе правядзення аб'ёмнай падрыхтоўчай работы ўнутры краіны і па-за яе межамі. Спрыяльныя ўмовы для гэтага ствараюць гаспадарчая рэформа ў СССР, новы механізм яго знешнеэканамічных сувязей. Духу ГАТТ адпавядае стварэнне ў Савецкім Саюзе адкрытай эканомікі, якая развіваецца ва ўзаемасувязі і спаборніцтве з сусветнай. Цэлы шэраг новараспрацаваных інструментаў рэгулявання знешнеэканамічных сувязей Савецкага Саюза — макет таможнага тарыфу, меры нетарыфнага рэгулявання гандлю, таможная дэкларацыя — цалкам адпавядае тэхнічным правілам пагаднення. На рэцэнзіі ў Сакратарыяце ГАТТ знаходзіцца праект новага таможнага заканадаўства СССР.

Тым не менш варта прызнаць, што да поўнага членства ў ГАТТ краіна пакуль не гатова. Справу тармозіць затрымка з ходам агульнаэканамічнай рэформы, якая стрымлівае і знешнеэканамічную. Так, ужо не раз адкладвалася рэформа цэнаўтварэння, а без яе нельга зблізіць айчынныя цэны з сусветнымі, ліквідаваць субсідыі, разлічыць новы курс рубля, праставіць канкрэтныя стаўкі таможнага тарыфу. Адкрыццё савецкага рынку для канкурэнцыі стрымлівае маруднае станаўленне аптовага гандлю ў краіне. І гэты пералік можна было б працягваць.

У такіх умовах Савецкі Саюз вырашыў у якасці першага кроку выпрабаваць магчымасць далучэння да ГАТТ на правах не поўнага члена, а назіральніка. Дарэчы, на большае тут цяпер, відаць, не гатовы палітычна пайсці і многія ўплывовыя краіны — члены пагаднення.

Назіральны статус яшчэ не дае права карыстацца канкрэтнымі льготамі ў гандлі. Але ён дазваляе ўдзельнічаць у адкрытых пасяджэннях рабочых органаў ГАТТ, гэта значыць прымаць удзел у фарміраванні міжнароднай гандлёвай палітыкі. Адначасова гэта і школа, доступ да вопыту рэгулявання рыначнай эканомікі.

Таму з пачатку лютага савецкая дыпламатыя пачала актыўныя кансультацыі з краінамі-членамі і Сакратарыятам ГАТТ на прадмет вызначэння магчымасці і ўмоў такога назіральніцтва. Кансультацыі ідуць праз савецкіх паслоў у сталіцах краін—членаў ГАТТ, выезд туды савецкіх дэлегацый. Адбыліся выязныя кансультацыі ў Індыі, штаб-кватэры Еўрапейскіх таварыстваў у Бруселі, у Францыі, Галандыі, Югаславіі. Аб сваіх станоўчых адносінах да савецкай ініцыятывы заявілі ўжо прыкладна 30 дзяржаў. У сярэдзіне лютага аб планах СССР у адносінах ГАТТ былі інфармаваны ў Маскве краіны — члены СЭУ. У бліжэйшы час намячаюцца кансультацыі ў ЗША, Канадзе, Італіі, Швецыі, краінах Афрыкі, крыху пазней — у Японіі і Лацінскай Амерыцы.

У залежнасці ад іх выніку будзе вызначана і канкрэтная тактыка з падачай савецкай заяўкі на назіральны статус у ГАТТ. У ідэале яна магла быць пададзена ў сакавіку і разгледжана на сесіі Савета ГАТТ у пачатку красавіка. Гэта не безаглядная спешка, а разумнае паскарэнне спраў, таму што ў ГАТТ пачнецца гарачы час у сувязі з намерам краін-членаў завяршыць чарговы, «Уругвайскі раунд» гандлёвых перагавораў да канца 1990 года. Праўда, ёсць меркаванне, што савецкую заяўку можна было б разгледзець пасля завяршэння гэтага раунда, у 1991 годзе.

Аднак аргументы на карысць пераносу на 1991 год не ўяўляюцца пераканаўчымі. Па-першае, назіральны статус не мае прамой сувязі з вынікамі «Уругвайскага раунда». Па-другое, паўторымся, назіральны статус у ГАТТ для нас школа, а раз так, то і пачаць гэта лепш хутчэй. Асабліва ў сувязі з тым, што менавіта ў 1990 годзе ў СССР трэба будзе прыняць буйны блок рынача арыентаванага гаспадарчага заканадаўства, а яно, у святле новага палітычнага мыслення, павінна быць супастаўімым з сусветным.

Пакуль жа вызначаны савецкія спецыялісты, якія вядуць кансультацыі, удакладняецца іх графік. Відавочна, папярэднія вынікі такіх кантактаў (акрамя лацінаамерыканскіх і японскіх) вызначацца хутка. Больш позні тэрмін кансультацый з апошнімі тлумачыцца чакаемай зменай урадаў Японіі і Бразіліі па выніках праведзеных выбараў.

Адным словам, перад савецкай эканамічнай дыпламатыяй стаяць сур'ёзныя задачы. Аднак курс краіны на ўсямернае развіццё гандлёва-эканамічных сувязей з усімі краінамі з'яўляецца незваротным.

ІВАН ІВАНОЎ,
намеснік старшыні Дзяржаўнай знешнеэканамічнай камісіі Савета Міністраў СССР, доктар эканамічных навук.

СУАЙЧЫННІЦА СА ЗЛУЧАНЫХ ШТАТАЎ АМЕРЫКІ—СТЫПЕНДЫЯТКА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»

КАБ ПАДНЯЦЦА З ЗЯМЛІ

Амаль што маналог, разважанні Ганны-Марыі НЕВЯРОВІЧ, амерыканкі беларускага паходжання, аб адрозненнях паміж дзвюма супердзяржавамі свету ў галіне «шкалярства», медыцыны, аб нацыянальнай годнасці, перабудове, асабістым шчасці...

Мая субяседніца не выключэнне. На сённяшні дзень, акрамя яе, пятнаццаць маладых студэнтаў-стыпендыятаў Беларускага таварыства «Радзіма», дзяцей і ўнукаў нашых суайчыннікаў з Аргенціны, Грэцыі, ЗША, Камеруна, Польшчы, Сірыі, Судана, набываюць веды і прафесію ў вышэйшых навучальных установах БССР. Пераважна ў Мінску. Некаторыя з іх сёлета атрымаюць дыплом, астатнія будуць працягваць вучобу. Ёсць, вядома, у гэтым накірунку дзейнасці таварыства і «вузкія месцы». Тым не менш прагноз такі: у перспектыве колькасць кандыдатаў у стыпендыяты можа значна павялічыцца.

А што датычыць Ганны-Марыі, то яна выклікала маю сімпатыю амерыканскай дзелавітасцю, раскаванасцю. І адданасцю справе, якой будзе служыць,—якасць уласцівая і беларускай натуры. І яшчэ—прагай штохвіліннага дзеяння, з якой сама ледзьве спраўлялася, хоць бы дзеля таго, каб пакінуць мне магчымасць устаўляць у яе роспавед свае пытанні...

У МЯНЕ НЕ ЗУСІМ СЛАВЯНСКАЕ ІМЯ!

Гэта таму, што нарадзілася ў Швецыі. Мае бацькі Ян Андрэевіч з-пад Маладзечна і Аляксандра Язэпаўна з Дзятлаўскага раёна кожны сваім шляхам пакінулі Беларусь, пасля вайны апынуліся ў Польшчы. Там сустрэліся і пабраліся. Затым пераехалі ў Скандынавію. У хуткім часе пасля майго нараджэння адзін з нашых шматлікіх сваякоў прыслаў запрашэнне на выезд у Чыкага. Фамільная гісторыя сведчыць аб тым, што на шляху ў гэты горад у нас укралі багаж. Мала таго, пакуль рыхтаваліся да перасялення, сваяк памёр. Ні ў яго «тэстаменце», ні ў доме месца нам не адводзілася. Голыя, босыя і бяздомныя пачыналі мы жыццё ў Новым Свеце з нуля, як кажуць. Добра, што бацьку пашчасціла знайсці працу ў кампаніі, якая належала таксама беларускаму іміграту... Крок за крокам абжываліся, і настолькі, што сваю мару вывучыць дачку і купіць уласную гаспадарку мае бацькі здзейснілі. Цяпер жывём у горадзе Агаста штата Віскансін, прыдбалі ферму. Сапраўды, адукацыю я атрымала вельмі добрую: прыватная сярэдняя школа і чатыры гады вучобы на біялагічным факультэце універсітэта ў Лос-Анджэлесе.

ЧАМУ Ж ТАДЫ Я, АМЕРЫКАНКА, ПРЫЕХАЛА ВУЧЫЦЦА Ў САВЕЦКІ САЮЗ!

Так, падрыхтоўка для атрымання прафесіі ўрача, аб якой я марыла, была трывалая. Заставалася паступіць у медыцынскі універсітэт. Не прынялі па той прычыне, што славянка. Не глядзіце на мяне з недаверам.... Гэта факт. Вось вам і дэмакратыя. Але ўлічвайце, які тады быў час. Да імігрантаў з СССР у Злучаных Штатах ставіліся падазрона.

Памятаю, засмучаная няўдачаю, я глядзела па тэлевізары рэкламу. Нейкая авіякампанія прапанавала свае паслугі імігрантам, абяцаючы скідку. Маўляў, амерыканец кітайскага паходжання наведвае зямлю продкаў, таму і мае права на прывілеі. Перадача ішла пад назваю «Да сваіх каранёў». Я тады падумала: у мяне ж таксама ёсць карані. Чаго ж мне ехаць у Італію ці Францыю? Шчыра кажучы, Беларусь заўжды мяне вабіла. Я і паехала. Выходзім з мамаю ў Мінску, бачу нейкія белыя сняжынкі ў паветры лётаюць. «Гэта снег?» — пытаюся. «Не, дачка,—адказвае мама, — тапаліны пух». А ў самой на вачах слёзы. І быццам нехта падказаў мне: правільна я вырашыла. Хоць, безумоўна, без цяжкасцей не абышлося... Пачала я студэнцкае жыццё ў 1979-м, адвучылася, вярнулася ў Злучаныя Штаты. Там працавала два гады, потым ізноў Мінск, паступіла ў ардынатуру «альма матэр». У гэтым годзе будзе «фініш» маім навукам.

ЯКІЯ БЫЛІ ЦЯЖКАСЦІ!

Тут шмат можна гаварыць... Я не вельмі добра ведала мову, не вучылася на падрыхтоўчым факультэце для замежных студэнтаў. Анатомію, напрыклад, зубрыла праз пераклад з латыні.... Днявала і начавала за пісьмовым сталом. Дапамагалі сябры, выкладчыкі, таварыства «Радзіма». Вялікае ім дзякуй! Не, не ваша праўда, шпаргалкі не пісала. У тым і ўся соль: я не магла, як савецкі студэнт, тры месяцы не працаваць, а перад залікам за адну ноч «праглынуць» цэлую кніжку. Выключна ад мяне самой залежыць мая будучыня і дабрабыт. У Амерыцы ніхто не будзе працаўладкоўваць мяне на работу. І, наогул, гаворачы аб цяжкасцях, нельга не рабіць параўнанні тыпу «ў вас» і «ў нас». Палохалі матэрыяльныя ўмовы, неўладкаванасць побыту? Не, не гэта галоўнае, хоць, канешне, розніца ёсць. Нялёгка прызвычаіцца да вашага жыцця ў псіхалагічным сэнсе.

Не разумею я і вашу моладзь. Як убачу за мяжою маладую жанчыну ў дарагім футры, шапцы, усе пальцы ў пярсцёнках, кажу сабе: яна з Саюза. Адкуль такое пакланенне рэчам? Нібыта ў іх—вартасць людская і з іх дапамогаю адваёўваецца найлепшае месца пад сонцам. І, думаю, нельга ва ўсіх няшчасцях абвінавачваць толькі крызіс эканомікі. Разадзетая, а свае роднае мовы саромеецца. Нацыянальная прыналежнасць богам дадзена. Яна тое святло, якое высвятляе чалавеку шлях у жыцці, яго незгасальная зорка. А калі не глядзець на зоркі, не падымешся з зямлі, як гаворыць англійская прымаўка. ЗША—краіна эмігрантаў. У іх яе моц і багацце. Нацыянальнае, пры беражлівых адносінах да яго, не разбурае дзяржаўны маналіт, а, наадварот, мацуе. Малады амерыканец не пачуваецца заложнікам рэчаў. Ён лічыць найгалоўнейшым духоўную свабоду, інтэлект, прафесійнасць, а на знешні выгляд наўмысна не звяртае ўвагі.

Асабіста я не цураюся ні свайго беларускага паходжання, ні «вясковасці». Калі наведваю старэнькіх цётак у сяле, раблю за іх хатнюю работу, нават самую «некваліфікаваную».

Некалькі слоў пра вышэйшую школу. Савецкая — мала дае самастойнасці студэнту, замнога прымушае. Але, на маю думку, савецкі прафесар не баіцца прызнаць: ты—мой студэнт, ты і талент. Яго амерыканскі калега не пойдзе на такую рызыку, апасаецца, што гэты вучань зойме яго месца на кафедры. І ў вас той жа студэнт медыцынскага інстытута больш звязаны з практыкай. У тым вялікі «плюс» для будучага медыка. Бясспрэчна, ...налагічны і тэхнічны ўзровень сістэмы аховы здароўя ў ЗША вышэйшы. Аднак, якім бы парадоксам ні выглядала мая заўвага, скажу, што камп'ютэр стаў паміж хворым і лекарам, які без ЭВМ амаль што здольны паставіць дыягназ і ў большай ступені, чым савецкі ўрач, адчужаны ад хворага, яго пакут, «мовы» яго вачэй.

ЦІ ЗМЯНЯЕ ПЕРАБУДОВА ТАКІ СПОСАБ ЖЫЦЦЯ!

Многае перайначваецца. Свабода і дэмакратызацыя дазваляюць чалавеку ператварыцца з безаблічнага «вінціка» ў асобу. Не так і даўно некаторыя, у іх ліку і мае родзічы, не вельмі ахвотна прымалі мяне. Ставіліся падазрона, пытаецеся?.. Не, проста баяліся прызнацца, што маюць сваякоў на «тым баку». А цяпер? Першыя словы: калі запрашу ў госці ў Амерыку?.. Жартую. Тым не менш людзі імкнуцца адшукаць адзін аднаго, аднаўляць раней перарваныя сувязі. Мая сям'я жыве ў асяроддзі беларускіх, польскіх, украінскіх эмігрантаў. Многія пільна цікавяцца перабудовай. І разам мы прыходзім да высновы, што вы надта спяшаецеся ўбачыць вынікі новага жыцця.

ПРАБЛЕМЫ З САВЕЦКІМ ДЫПЛОМАМ!

Ніякіх... Майго амерыканскага пацыента мала цікавіць, дзе я вучылася. Больш таго, мяркую, што гэты дыплом—выдатная мне рэклама. Я ўжо пераканалася з практыкі: людзі прыходзілі да мяне на прыём часцяком, каб адно пагаварыць пра родны край, дарагія сэрцу мясціны.

Іншая рэч, каб мой савецкі дыплом быў прызнаны, ці легалізаваны, я павінна вытрымаць экзамены для замежных амерыканскіх студэнтаў. Я адчуваю сябе ўпэўнена. Наогул, калі савецкі студэнт захоча быць сапраўдным майстрам, можа дасягнуць мэты. Усё залежыць ад яго самога. Вучаць яго няблага, пры ўсіх недахопах, і так, што ён можа канкурыраваць з замежнымі спецыялістамі. 9-я клініка Мінска паспяхова праводзіць рэдкую эфектыўную аперацыю—гемадыяліз. Ёй можа пазайздросціць любая медыцынская ўстанова. І, калі задумацца, не такія ўжо мы розныя. Трэба больш кантактаваць.

ЦІ ХАПАЕ ЧАСУ НА АСАБІСТАЕ ЖЫЦЦЁ!

Час знойдзеш заўжды, калі разумна спланаваць свой дзень. Не мінаю тэатры, канцэрты. Адчуваю, куды вы хіліце... Сябра ў жыцці пакуль што не знайшла. Можа ў тым вінаватыя мае прынцыпы. Пажадана, каб маім суджаным быў суайчыннік, ва ўсякім разе — славянін. Амерыканскія мужчыны — вялікія песімісты. Ды і мара мая—гадаваць сваіх дзяцей на традыцыях роднай культуры, каб затрымалася яна ў нашым родзе як мага далей.

Запісаў Кастусь ШАЛЯСТОВІЧ.

ЯНЫ ЗМАГАЛІСЯ Ў ІМЯ ПЕРАМОГІ

Усё новыя старонкі нашага мінулага становяцца здабыткам публічнасці. Прыадчыняе свае архівы і Камітэт дзяржаўнай бяспекі. Амаль паўстагоддзя пражыў па легендзе Мікалай Паладзій. І не здагадваліся супрацоўнікі Беларускага політэхнічнага інстытута, у якім прарабіў ён не адзін дзесятак гадоў, што побач з імі — былы разведчык, які ўсю вайну па-майстэрску вёў двайную гульню.

Да пачатку вайны Мікалай Лукіч быў курсантам Ленінградскага ваеннага вучылішча сувязі. Пазней быў фронт, удзел у баях.

А потым яго часць трапіла ў акружэнне. Прарыў з яго закончыўся для Паладзія раненнем і лагерам для ваеннапалонных, дзе кожную гадзіну ішло балансаванне паміж жыццём і смерцю. Ратаванне прыйшло ў выглядзе пажылога сівога чалавека ў нямецкім шынялі без пагонаў, які цікавіўся, ці няма сярод ваеннапалонных радыста. Не адразу прызнаўся Мікалай, што добра ведае гэтую справу. Доўга думаў, а потым вырашыў: раптам удасца нешта змяніць, смерць злавіць на вайне за хвост — не фокус.

Так і стаў М. Паладзій з лёгкай рукі былога белаэміграната курсантам абвераўскай разведшколы Белазёравым. І вырашыў: як толькі закінуць — адразу пойдзе да сваіх з пакаяннем. А вось напарніка знайшоў не адразу, але ўжо потым не пашкадаваў. Івана Дубіцкага, сапраўднае прозвішча якога было Коцараў, угаворваць не давялося. Зразумелі адзін аднаго з паўслова.

Дома доўга правяралі — паверылі. І пачалася гульня. Небяспечная гульня, дзе кожны дзень зноў быў паміж жыццём і смерцю...

Ці лёгка даводзілася — пытанне звычайнае. А тут яшчэ з Іванам давялося разлучыцца: перакінула яго ўжо наша камандаванне зноў да немцаў. Вярнуўся толькі вясной сорак чацвёртага.

Так і «прапрацавалі» з Іванам да самай Перамогі. Апошні сеанс радыёсувязі адбыўся ў сярэдзіне мая.

НА ЗДЫМКУ: былыя разведчыкі Мікалай ПАЛАДЗІЙ і Іван КОЦАРАЎ чытаюць свежую пошту.

Фота А. ТАЛОЧКІ.

ПРАГРАМА І СТАТУТ БДА

Нядаўна рэдакцыя атрымала асноватворныя дакументы Беларускага Дэмакратычнага Аб'яднання (БДА), прынятыя на Устаноўчым кангрэсе 10 лютага 1990 года ў Беластоку.

Праграма, якая складаецца з чатырох раздзелаў, прысвечаных агульнапалітычным пытанням, эканоміцы, культуры і асвеце, тлумачыць, што БДА ёсць «палітычнае прадстаўніцтва Беларускага Народу ў Польшчы». Сваю галоўную мэту яно бачыць у змаганні за правы беларусаў «згодна з духам дамоваў і пагадненьняў, падпісаных дзяржавамі ў Хэльсінкі, Мадрыце і Жэневе». БДА лічыць, што палітычным форумам беларускага народа ў Польшчы «павінна стацца Рада Беларускіх Арганізацыяў».

Аб'яднанне будзе намагацца «спыніць дыскрымінацыйную эканамічную палітыку ўладаў у адносінах да Усходняй Беласточчыны». Арганізацыя беларусаў выказваецца за развіццё беларускай культуры на такіх самых правах, як і польскай. А ў галіне асветы будзе, сярод іншага, імкнуцца да «ўтварэньня двухмоўных пачатковых школаў на абшарах, дзе ў большасці вучацца беларускія дзеці».

У Статуце вядучымі ідэаламі прызнаюцца гуманізм і дэмакратыя, а найвышэйшым абавязкам—«мацаваньне тоеснасьці Беларускага Народу Польскай Рэчыпаспалітай». Членам Аб'яднання можа быць кожны паўналетні грамадзянін Польшчы, які прызнае яго Праграму і Статут.

Найвышэйшай уладай Аб'яднання з'яўляецца Кангрэс, які выбірае Галоўную раду, яе старшыню, рэвізійную камісію і каардынатара Краёвай управы.

Пэўнае месца адводзіць БДА ў сваёй Праграме сувязям з БССР, якая ў тэксце падаецца пад назваю «Беларуская Рэспубліка». Аб'яднанне выказваецца за ўтварэнне ў Беластоку, сядзібе яго галоўных уладаў, «прадстаўніцтва Беларускай Рэспублікі», наладжванне гаспадарчага супрацоўніцтва паміж усходняй часткай Беластоцкага ваяводства і Гродзенскай і Брэсцкай абласцямі, развіццё свабодных навуковых, культурных і турыстычных кантактаў з Беларуссю.

Сцяпан АКОЎКА.

ВЕЛІКОДНАЕ ПАСЛАННЕ

МІТРАПАЛІТА МІНСКАГА І ГРОДЗЕНСКАГА

ФІЛАРЭТА

ПАТРЫЯРШАГА ЭКЗАРХА ЎСЯЕ БЕЛАРУСІ ЧЛЕНА СВЯШЧЭННАГА СІНОДА

«Хрыстос, уваскрэсшы з мёртвых, ужо не ўмірае: смерць ужо не мае над Ім улады».

(Рым. 6, 9).

ПРЭАСВЯШЧЭННЫЯ АРХІПАСТЫРЫ, УСЕСВЯТЫЯ АЙЦЫ І БАГАЛЮБНЫЯ МІРАНЕ НАШАГА ЭКЗАРХАТУ!

ХРЫСТОС УВАСКРЭС!

Сапраўды радасцю, мірам і святлом пазначаны дзень святого Вялікадня, і таму ўсе нашыя смуткі і скрухі ператвараюцца сёння ў радасць.

Бо словам «Р а д у й ц е с я!» сустрэў Сам Збавіцель жанчын-міраносіц, калі яны на золку першага дня тыдня спяшаліся ўзвясціць Яго вучням, што магіла пустая (Мф. 28, 8-9).

«Мір вам» — узвяшчае Хрыстос апосталам, прыйшоўшы «дзвярмі зачыненымі» і паказваючы на руках і рэбрах Сваіх «раны цвіковыя». А вучні ўзрадаваліся, убачыўшы Госпада, і зноў пачулі: «Мір вам! Як паслаў Мяне Айцец, так і Я пасылаю вас...» (Ін. 20, 19-21).

І ўсё гэта запабегла і апраменіла Божае Святло ў момант трохдзённага з магілы Уваскрэсення Хрыстовага, так што святая Царква, не змаўкаючы, пяе з таго збавіцельнага дня: «Светися, светися, новый Иерусалиме, слава бо Господня на тебе возсія».

Любасныя! Радасць гэтая вялікая! Душы нашыя святкуюць у жывым адчуванні Уваскрэсення Хрыстовага, і сэрцы нашыя радуюцца з Ангеламі, услаўляючы Уваскрэслага трохдзённа з магілы Хрыста Жыццедаўца.

Але гэтая свяшчэнная падзея радасная не толькі нам, хрысціянам, не толькі мы Уваскрэсеннем Хрыстовым перайшлі са смерці ў жыццё (Ін. 3, 14), але ўвесь свет «бачны і нябачны» сёння радуецца: «Сёння ўсякае стварэнне весяліцца і радуецца, бо ўваскрэс Хрыстос!» Сваім Уваскрэсеннем Гасподзь даў пачатак агульнаму ўваскрэсенню — новаму, вечнаму жыццю, якое ўжо не ведае смерці (Рым. 6, 9).

Указваючы на гэта значэнне Уваскрэсення Хрыстовага, святціцель Іаан Златавусны ўсклікае: «Смерць, дзе тваё джала? Пекла, дзе твая перамога? Уваскрэс Хрыстос, і радуюцца ангелы! Уваскрэс Хрыстос, і жыццё жыццёвіцца! Уваскрэс Хрыстос, і ніводнага мёртвага ў магіле. Бо Хрыстос, уваскрэсшы з мёртвых, стаў пачаткам уваскрэсення ўсіх памерлых» (з велікоднага агалашальнага слова).

Аднак наша радасць гэтага светлага дня не будзе поўная і дасканалая, калі яна не суправаджаецца для кожнага з нас глыбокімі пачуццямі ўзаемнага прымірэння і ўседараваныя, любові і шчырага братэрства. Выявім жа гэтыя пачуцці сардэчным вітаннем і велікодным братэрскім цалаваннем. І няхай жа не будзе паміж намі нічога, што магло б адлучыць нас адзін ад аднаго, бо мы непадзельна злучаныя паміж сабою стасункамі і любоўю Уваскрэслага Хрыста. Прачуем жа яшчэ раз сэнс царкоўнай песні: «Воскресения день, и просветимся торжеством, и друг друга обымем. Рцем братие, и ненавидящим нас, простим, вся воскресением, и тако возопием: Христос воскресе из мертвых, смертию смерть поправ и сущим во гробех живот даровав!» (сціхіра Вялікадня).

Сузіраючы збавіцельны плён Уваскрэсення Хрыстовага, згадаймо сёння і пра тое, што ўсе мы — дзеці адзінай святой Хрыстовай Царквы, якая заклікае ўсіх нас «супаўставаць» з Хрыстом, гэта значыцца, «у в а с к р э с н у ц ь р а з а м» з Ім і напоўніцца Духам Святым.

Любасныя! Якое ж вялікае дабро і шчасце заключаецца ў тым, што Бог спадобіў нас быць дзецьмі Яго Хрыстовай Царквы, дзе робімся такімі блізкімі Уваскрэсламу Госпаду, дзе мы набываем «збавенне ад скрухі» і паўнату жыцця ў Святым Духу. Нам дараванa магчымасць яднання з безлічным сонмам праведнікаў, з усімі дарагімі і блізкімі нам людзьмі, якія ўжо адышлі ў іншы свет, але сёння разам з намі радасна святкуюць перамогу жыцця над смерцю і пачатак усеагульнага ўваскрэсення. Таму мы, прасветленыя незгасальнымі прамянямі Ўваскрэсення Хрыстовага, сёння пойдзем на магілы суродзічаў нашых, каб і да іх звярнуць словы велікоднай радасці: Хрыстос Уваскрэс!

Любасныя ў Госпадзе Прэасвяшчэнныя архіпастыры, пастыры, дарагія браты і сёстры!

У гэтыя свяшчэнныя дні, калі Цэрквы Усходу і Захаду разам славяць Уваскрэсенне Хрыстовае, мы пасылаем наша сардэчнае велікоднае вітанне ўсім інаслаўным хрысціянам, якія жывуць на Беларусі; дзякуючы «за ўсіх і за ўсё», будзем маліць Яго за яднанне Святых Божых Цэркваў, за дараванне нам братэрскай любові і мірнага жыцця на зямлі.

Перажываючы зноў і зноў у сабе велікодную радасць, мы накіроўваем нашыя віншаванні і ўсім у рассеянні сутным беларусам, якія жывуць за межамі роднага краю, і выказваем надзею, што, славячы Уваскрэслага Госпада, мы будзем «захоўваць адзінства духу ў саюзе міру» (Эф. 4, 3).

І яшчэ: няхай гэтая радасць хвалюе нашыя сэрцы не толькі ў дзень Святога Вялікадня; будзем захоўваць яе, па запавеце прападобнага Серафіма Сароўскага, на ўсякі дзень нашага жыцця і, запаведна яму, сустракаць кожнага чалавека з любоўнай усмешкай на твары і са словамі: «Радасць мая, Хрыстос Уваскрэс!»

Узнясём жа Госпаду нашаму Ісусу Хрысту, уваскрэсламу з мёртвых, Пачынальніку жыцця нашага і вечнага збавення — славу, і гонар, і пакланенне на векі вечныя. Амінь.

ХРЫСТОС УВАСКРЭС! САПРАЎДЫ ЎВАСКРЭС!

ФІЛАРЭТ, МІТРАПАЛІТ МІНСКІ І ГРОДЗЕНСКІ, ПАТРЫЯРШЫ ЭКЗАРХ УСЯЕ БЕЛАРУСІ

Вялікдзень Хрыстовы 1990 г.

г. Мінск

Нядзельная царкоўная школа адкрылася ў Мінскім кафедральным саборы. На трэція заняткі прыйшло ўжо каля 130 дзяцей ва ўзросце ад васьмі да чатырнаццаці гадоў. У асноўным гэта дзеці веруючых. Заняткі праводзіць протаіерэй, свяшчэннік Георгій Латушка. Ён знаёміць навучэнцаў з Законам божым, асновамі богаслужэння, а таксама з навукай аб маралі. Ёсць і хатняе заданне, праўда, чыста добраахвотнае. Асноўная мэта гэтай школы — выхаванне добрых, высокамаральных людзей, якія прымаюць актыўны ўдзел у жыцці царквы.

НА ЗДЫМКУ: заняткі вядзе протаіерэй, свяшчэннік Георгій ЛАТУШКА.

Фота Ю. ПАЎЛАВА.

РЭЗЕРВЫ Ў САВЕЦКІХ ШАХМАТАХ

ЦІ АПРАЎДАЕЦЦА ПРАГНОЗ ЧЭМПІЁНА?

У некалькіх інтэрв'ю чэмпіён свету Гары Каспараў падкрэсліваў, што ён уступіць сваё званне толькі больш маладому шахматысту. Упершыню гэта ён сказаў яшчэ пяць гадоў назад. Гэтая заява, што здавалася тады туманнай, сёння набывае ўсё большую актуальнасць.

Юныя шахматысты маюць уласцівасць хутка ўдасканальвацца. Затым, як правіла, гэты працэс замаруджваецца. Яшчэ ў 50-х гадах у колах шахматных ветэранаў ходкім быў жарт: «Пакуль мы размаўляем, моладзь расце».

Вядома, за апошнія гады адбыліся некаторыя змяненні ў нашай эліце. У гэтым артыкуле я буду гаварыць аб рэзервах у савецкіх шахматах, таму што іх я ведаю значна лепш, чым юныя замежныя таленты. Спачатку з'явіўся Васілій Іванчук, які цяпер ужо заваяваў усеагульнае прызнанне. Поспехі ў 1989-м і пачатку цяперашняга года рэзка ўзнялі аўтарытэт яго равесніка 21-гадовага мінчаніна Барыса Гельфанда.

Гэта два лідэры пакалення канца 80-х гадоў. Іх аб'ядноўвае не толькі яркі стыль, выдатная памяць, здольнасць заўважаць самыя завуаліраваныя камбінацыйныя матывы.

Пра Іванчука напісана ўжо нямала. Ён іграе з кожным у поўную сілу, хаця дастаткова практычны. Але аднаго саперніка, прытым галоўнага, ён проста не вынosіць. Яго асабістыя рахункі з чэмпіёнам свету пакуль проста катастрафічны.

І гэта, калі мець на ўвазе будучае развіццё, не можа не насцярожваць. Такі комплекс можа стаць згубным для Іванчука.

Напомню, што ў свой час падобная бяда спасцігла гросмайстра Пауля Кераса. Вельмі цяжка ў канцы 30-х, ды і ў 40-х гадах было аддаць перавагу Міхаілу Бацвінніку перад Керасам і наадварот. Але, думаецца, важную ролю адыгралі іх міжнародныя паядынкі. І так павялося, што Керас стаў партыю за партыяй прайграваць свайму асноўнаму канкурэнту.

Але вернемся да бягучых спраў. У Іванчука ўзнікла праблема, а вось Гельфанд пакуль не зведвае ніякай баязлівасці нават перад чэмпіёнам. Іх партыя на турніры ў Лінарасе 1990 года, якая праходзіла ў жорсткай тактычнай барацьбе і завяршылася ўнічыю, наглядны таму доказ.

Гельфанд іграе цікава, востра, але з вялікай доляй рызыкі. Можа быць, нават занадта з вялікай. Пакуль атрымліваецца, але ў цэлым такая стратэгія наўрад ці можа доўга прыносіць дывідэнды.

Вядома, шчасце ў яго ўласных руках. Ва ўсякім разе тактычны арсенал Гельфанда нарастае, а гэта для шахматыста-практыка даволі многа.

Іванчук і Гельфанд стаяць у авангардзе. А хто за імі? Адразу ж заўважу, прыследаваццаляў дастаткова. Спынюся толькі на некалькіх імёнах. Гэта перш за ўсё іх равеснік Аляксей Дрэеў. Ён раней за кожнага з іх заявіў аб сабе. Ужо ва ўзросце 13 гадоў падлеткам з Жалезнаводска (сёння Дрэеў жыве ў Маскве) іграў адборачны матч за выхад на першынство свету сярод кадэтаў з 15-гадовым Яўгеніем Барэевым.

У паядынку перамог старэйшы. Але ўжо праз год Дрэеў становіцца чэмпіёнам свету ў гэтай «вагавой катэгорыі», а яшчэ праз год другі раз удастойваецца залатога медаля.

Аўтар гэтых радкоў быў трэнерам Дрэева і Іванчука, дэбютанта чэмпіяната, на гэтым турніры. Ён праходзіў у маленькім горадзе Шампіні, што недалёка ад Парыжа, вясной 1984 года.

Дрэеў быў толькі крыху старэйшы за Іванчука, але тады значна больш вопытны. Манера іх гульні рэзка адрознівалася. Парыжыстаму, неўраўнаважанаму Іванчуку нібыта процістаяў не па ўзросту рацыянальны, на рэдкасць практычны Дрэеў. Была прыкметная яго псіхалагічная падрыхтоўка. Асабліва ў тыя моманты, калі ён на гарачую галаву сваіх равеснікаў выліваў цэбар халоднай вады. З гадамі стыль гульні Дрэева, які, дарэчы сказаць, вызначаецца цудоўнай фізічнай падрыхтоўкай, мала змяніўся. Але вопыт невымерна вырас, і цяпер ён уяўляе тып моцнага гросмайстра.

Крыху старэйшы за названых шахматыстаў Аляксей Выжманавін, Лембіт Оль, Ігар Новікаў, Сямён Двойрыс. На гэтых імёнах таксама хацелася б крыху спыніцца. У канцы мінулага года Выжманавін і Новікаў сталі адпаведна чэмпіёнамі Расіі і Украіны. Дабіліся немалых поспехаў і Оль з Двойрысам.

Хутка прагрэсіруе малады эстонскі шахматыст Оль. Яго бліжэйшая мэта — дасягнуць узроўню таксама ідучага наперад земляка Яна Эльвеста. Думаю, што ў іх станаўленні важную ролю адыграў славуты Керас, які на працягу 26 гадоў быў адным з галоўных прэтэндэнтаў на шахматную карону. Заўчасная яго смерць, здавалася, нанесла цяжкую страту шахматным традыцыям у Эстоніі. Але ўжо бліжэйшае развіццё падзей паказала, што зерне, кінутае Керасам, знайшло ўрадлівую глебу. Выявілася гэта перш за ўсё ў хуткім станаўленні Эльвеста і Оля.

Оль гуляе рознабакова, але, як і іншыя героі гэтага артыкула, асабліва хутка падмячае тактычныя тонкасці пазіцыі.

Мой агляд не прэтэндуе на поўную статыстыку. Можна прывесці іншыя імёны: Яўгеній Барэеў, Аляксей Шыраў, Сяргей Ціўлякоў і да т. п.

Я хацеў адзначыць перш за ўсё асноўную тэндэнцыю, што аб'ядноўвае шахматыстаў маладога пакалення. Усе яны дэманструюць сучасны дынамічны стыль гульні, любяць галаваломныя ўскладненні, многа гуляюць, што робіць іх выдатна трэніраванымі. Але паспяваюць праглынуць патрэбны запас інфармацыі, што робіць кожнага з іх тэарэтычна падкаваным.

Ці апраўдаецца прагноз Каспарава? Пакуль зусім няясна. Таму што. ў 1990 годзе яму прыйдзецца абараняць сваё званне ў паядынку з прадстаўніком старэйшага пакалення — Карпавым. І, натуральна, больш маладыя пакуль яму непасрэдна не пагражаюць.

Аляксей СУЭЦІН, міжнародны гросмайстар.

КІНАФЕСТЫВАЛЬ «ВЯСНА-90»

У сёлетняга, васемнаццатага па ліку, фестывалю беларускага кіно, які адкрыўся ў кінатэатры «Кастрычнік» новай работай кінарэжысёра В. Турава «Высокая кроў», ёсць свае асаблівасці. Раней безыменны, у гэтым годзе ён атрымаў цёплую, сонечную назву «Вясна-90». З прафесійнага агляду работ кінастудыі фестываль ператварыўся ў сапраўднае народнае свята беларускага кінамастацтва. У рэпертуарнай афішы кінафоруму — у асноўным, прэм'ерныя стужкі розных стыляў і жанраў. Больш за 20 работ кінастудыі «Беларусьфільм» будуць дэманстравацца ў кінатэатрах Мінска на працягу тыдня. Арганізуюцца сустрэчы з творчымі калектывамі. У фінале тры журы, што працуюць на фестывалі, назавуць лепшыя беларускія стужкі года. Спонсарам «Вясны-90» стала вытворчае аб'яднанне «Гарызонт», якое заснавала свае ўзнагароды і прызы.

НА ЗДЫМКАХ: адкрыццё фестывалю беларускага кіно «Вясна-90»; выступае народная артыстка СССР С. СТАНЮТА; хлебам-соллю сустракае гасцей фестывалю фальклорна-этнаграфічны калектыў «Чарот» з Рудзенскага раёна.

Фота Л. КЛІМАНСКАГА.

З НОВЫХ ВЕРШАЎ

Віктар ШНІП

жыву сярод камянёў
якія могуць быць сцяной
якія могуць быць жорнамі
якія могуць быць помнікамі
у кожнага каменя свой лёс
які зараз залежыць ад мяне
магу збудаваць дом
але баюся атрымаецца турма
магу зрабіць жорны
але няма чаго малоць
магу паставіць сабе помнік
але я не двойчы герой
і я жыву сярод камянёў
і я залежу ад камянёў
як тапелец-самагубца
залежыць ад каменя
які ў яго на шыі

***

Душу ад бруду ратаваць,
Як белы Храм ад разбурэння.
Расце на валуне трава,
У небе сеецца насенне.

Хлапчук наіўны любіць дым,
Дым ад кастра у чыстым полі.
Мы ўсе да бога адляцім —
Хоць з доляю, а хто без долі.

Гудуць бязбожныя вятры,
Гусцеюць хмары навальніцы.
Пра бога страшна гаварыць,
Хлапчук наіўны — не баіцца.
Яго душу нам ратаваць,
Як белы Храм ад разбурэння...
А дым ляціць, расце трава,
І мітусяцца ў небе цені.

Анатоль ДЭБІШ

КАВА[1]

Мне сніўся сон: на полі сечы,
Дзе бітва жорсткая была,
Знянацку мне ўпілася ў плечы
Чужая вострая страла.

І вочы мне заслала мглою.
І голас ратных згукаў сціх...
Крыжак спыніўся нада мною
І меч мой вырваў з рук маіх.

І я з палонам прымірыўся —
Што спадзявацца мне на цуд! —
Як Ён перада мной з'явіўся
І рукі вызваліў ад пут.

І так сказаў: «Я грозны Кава,
Нягожа быць табе рабом,
Вось меч — або памры са славай,
Ці будзь заўжды папіхачом!»

І сілу я адчуў, і рушыў
Ізноў туды, дзе бой кіпеў.
І за сабою чуў я мужны,
Непераможны, зычны спеў!

* Бог вайны [illegible]авянаў.

Таццяна САПАЧ

***

Змяшанне з[illegible]ых фарбаў —
няжоўтай і
неблакітнай
і часам празрыста-чорнай
з пранізлівай і сцюдзёнай —
у небе,
падзертым на паскі —
і гэта,
нарэшце,
дождж!..
Дрэва, поўнае зроку,
сцяжына, поўная слыху —
насуперак сну і страху,
насупраць святла і лёху —
і гэта, здаецца,
я..
І пад палахлівыя крыкі
шматлюднай сям'і вераб'інай
мы ціха сыходзім з карціны —
з двух розных бакоў палатна —
і крышацца, быццам крыгі,
забыўшы на перасцярогі,
задзіўленыя, знямоглыя,
глухія рамкі вакна.

Алесь БАДАК

У ТУМАНЕ

Нехта нябачны ў загуслым тумане
Ціха пакліча мяне на змярканні.
Выйду на голас я ў мглістае поле.
— Хто ты! — спытаю.
Адкажа мне: — Воля!

Толькі пачну да яе набліжацца —
Голас пяшчотны пачне аддаляцца.
Следам пайду я, і будзе навокал
Слацца туман, хоць ты выкалі вока.

Сэрца заные, і стомяцца ногі.
Стану, адчуўшы, што збіўся з дарогі.
Гляну на дол... а там недзе далёка
Сонца пачне выплываць з-за аблокаў.

РЭНЕСАНС ДУХОЎНАЙ МУЗЫКІ

НЯХАЙ ПАСВЯТЛЕЮЦЬ ДУМКІ І ПАДАБРЭЕ СЭРЦА ВАША...

Духоўная музыка пачынае выходзіць з-пад адміністрацыйных забарон і зноў, як калісьці, гучыць у храмах і канцэртных залах. Доказ гэтаму — першы фестываль духоўнай музыкі, што прайшоў у Мінску, дзе прынялі ўдзел многія царкоўныя хоры Масквы і Мінска, а таксама нашы вядучыя прафесійныя акадэмічныя калектывы (капэлы імя Шырмы, «Латвія», «Дойна» і інш.), якія ўключаюць у свае праграмы духоўную музыку.

Добра арганізаваны і праведзены на высокім узроўні фестываль даў вялікі пажытак для роздуму. У асноўным гэтыя разважанні зводзіліся да дзвюх праблем. Па-першае, да занадта звужанага паняцця «айчынная культура», якое бытавала да сённяшняга дня, і да таго, што цяпер адкрываецца перспектыва ўзбагаціць нашы веды, саміх сябе. Па-другое, гэтыя разважанні наводзілі на думку аб грамадскай значнасці такога мерапрыемства. Сапраўды, калі задумацца аб месцы культуры, сур'ёзнага мастацтва, духоўных патрэб у шырокіх слаях народа, то нам тут пахваліцца няма чым: месца гэтае адно з апошніх. Пішуць, спрачаюцца, разважаюць на ўсіх узроўнях аб тым, чаму пакінуў слухач канцэртныя залы, якія вартасці той поп-культуры, што валодае сёння розумамі і пачуццямі моладзі і г. д. І раптам на працягу шасці вечароў запар перапоўненая зала, няма дзе прытуліцца, нават стоячы. А гучалі тут харавыя песнапенні ад псалмоў XVI стагоддзя, да твораў нашых дзён (на фестывалі былі нават прэм'еры, напрыклад, кантата маладога беларускага аўтара Ганны Казловай «Русь праваслаўная»), і ўсе яны ўспрымаліся горача і непасрэдна. У зале многа інтэлігентнай публікі. Канцэртным праграмам папярэднічалі духоўна-асветніцкія сходы, на якіх выступалі вучоныя, дзеячы царквы і культуры, пісьменнікі. Адны толькі зносіны з добра ўплывалі на атмасферу вечароў.

І вось я вырашыў высветліць, у чым феномен такой вялікай папулярнасці фестывалю. Мне ўдалося ўзяць некалькі інтэрв'ю ў асоб, якія так ці інакш звязаны з фестывалем. Першае слова экзарху Беларусі, Мітрапаліту Мінскаму і Гродзенскаму ФІЛАРЭТУ.

— Уладыка, трэба думаць, ідэя правядзення такога фестывалю ў Беларусі належыць вам! Якія мэты вы мелі, задумваючы яго правядзенне! І якое, па-вашаму, уздзеянне музыкі на чалавека!

— Ну, па-першае, такія фестывалі ўжо праводзіліся ў Маскве, таму нельга сказаць, што ідэя яго належыць мне. Мы садзейнічалі таму, каб праграма Маскоўскага фестывалю была паказана ў Мінску, з удзелам мясцовых як царкоўных, так і дзяржаўных харавых калектываў. Гэта, безумоўна, дапаможа павысіць цікавасць нашых слухачоў да харавой культуры, паслужыць высакароднай справе маральнай дасканаласці асобы, далучыць людзей да прыгажосці духоўных спеваў і ўвогуле спеваў, якія ляжаць у аснове ўсяго музычнага выхавання. У гэтых пытаннях мы ў Беларусі вельмі адстаём ад Прыбалтыкі, Украіны, Масквы, хаця нашы традыцыі такія ж багатыя, але мы іх проста страцілі.

Што ж тычыцца ўздзеяння мастацтва на чалавека, то ўсе мы добра ведаем, што тут нішто не можа параўнацца з музыкай. Узяць, напрыклад, духоўныя творы Бартнянскага, Чайкоўскага, Рахманінава ці Грачанінава — гэта ж не проста прыгожая музыка, гэта найвышэйшая праява чалавечага духу, яго вераванняў і пачуццяў. Слухаючы іх, убіраеш сокі айчыннай культуры, пранікаешся глыбінёй іх вобразаў, цеплынёй сэрца і душы іх стваральнікаў. Класічная і духоўная музыка з'яўляюцца нашай спадчынай, нашым здабыткам, асновай маральнай дасканаласці чалавека. Але аб гэтым у нас пачалі забываць і страчваць сувязі з культурай мінулых стагоддзяў. Праваслаўная царква заўсёды была захавальніцай гэтага здабытку, і вось настаў час вярнуць яго народу.

Наступныя мае пытанні маскоўскаму кампазітару царкоўнай музыкі У. МАРТЫНАВУ і дырэктару-арганізатару фестывалю Г. ПАЛЯЧЭНКУ.

— Уладзімір Іванавіч, доўгі час мы былі пазбаўлены ўсякай інфармацыі аб царкоўным жыцці. Між тым яно не згасала. Функцыяніравалі музычныя калектывы ў цэрквах. Ці развівалася ў гэтыя гады прафесіянальная царкоўная музыка!

— Руская музыка пакінула нам у спадчыну не толькі выдатныя ўзоры царкоўных твораў, якія вядомы ўсяму свету, але і цэлую плеяду кампазітараў, пасля якіх засталася багатая спадчына, але якая пасля рэвалюцыі практычна не гучала. Хто гэтыя кампазітары? Гэта музыканты, якія групаваліся вакол сінодскага вучылішча і яго хору: Архангельскі, Часнакоў, Кастальскі, Смаленскі і іншыя. Толькі цяпер іх творы пачынаюць выконвацца. Некаторыя з іх гучалі і на нядаўнім фестывалі.

Сярод кампазітараў-сучаснікаў, якія звязалі сваю творчасць з рускай праваслаўнай царквой, можна назваць Сяргея Трубачова, які стварыў многа хароў, службу на святкаванне 1000-годдзя Хрышчэння Русі. Мною напісаны тры літургіі і расшыфравана мноства твораў XVI стагоддзя.

Выдатныя творы напісаны кампазітарамі не царкоўнага напрамку — такімі, як Карэтнікаў, Свірыдаў, Шнітке, Эшпай і іншыя. Аднак, нягледзячы на тое, што гэтыя творы напісаны на кананічныя тэксты, яны не

(Заканчэнне на 8-й стар.).

У ГОМЕЛЬСКІМ ДЗЯРЖАЎНЫМ УНІВЕРСІТЭЦЕ СТВАРАЕЦЦА МУЗЕЙ-ЛАБАРАТОРЫЯ Ф. СКАРЫНЫ

ЖЫВАЯ ГАЛІНКА ПАМЯЦІ

У Гомельскім дзяржаўным універсітэце імя Ф. Скарыны ішлі сваім парадкам заняткі. Ап'янелыя ад нечакана цёплага сакавіцкага надвор'я дзяўчаты і хлопцы шпацыравалі на перапынку па калідорах, тоўпіліся ва універсітэцкім дворыку, абмяркоўваючы нейкія свае справы. А мы з прафесарам Уладзімірам Анічэнкам ужо каторы раз абыходзілі ўздоўж і ўпоперак вялікі і светлы вестыбюль галоўнага корпуса.

— Во тут размесціцца наш музей,— па-гаспадарску тлумачыў прафесар,— праўда, пакуль што нічога не абсталявана, мастакі аформілі толькі столь. Справа часу... Добра, што гэтак светла, многа святла. Кветкі, зеляніна няхай застаюцца. Простае шкло нядрэнна было б замяніць вітражамі. Сцены ўпрыгожаць жывапісныя і графічныя творы мастацтва. Тут экспанаты...

Шаноўны прафесар гэтак натхнёна і ўзвышана гаварыў пра будучы музей, што я неяк неўпрыкмет забылася, што знаходжуся ў напаўпустым вестыбюлі, што навокал людзі. Уяўленне перанесла мяне ў іншыя эпохі, у іншае асяроддзе. Калыхнулася хваля памяці. Ажылі славутыя нашы папярэднікі. Велічная постаць першадрукара мільганула між калон... І толькі рэзкі званок, што абвяшчаў канец лекцыі, вярнуў нас у рэальнасць.

— Я не фантазёр і не дзівак, — уважліва глянуўшы мне ў вочы, нібы зразумеўшы засеўшае там пытанне, выразна, як на лекцыі для студэнтаў, вымавіў вучоны.— Думка аб стварэнні такога музея выспявала ў мяне даўно. Вы ведаеце, чаму менавіта Гомельскаму універсітэту было прысвоена імя Скарыны? На гэта прэтэндавалі многія іншыя культурныя ўстановы Беларусі. Але па ўсеагульнаму прызнанню, наша кафедра беларускай мовы ўнесла найбольшы ўклад у развіццё Скарыніяны. Асабіста я быў удастоены пазалетась Дзяржпрэміі БССР за цыкл работ «Лінгвістычная Скарыніяна», сюды ўваходзіць і двухтомны слоўнік мовы Скарыны. Такім чынам, наш універсітэт заслужыў ганаровае права насіць імя першадрукара. А гонар жа трэба апраўдваць.

...Мы сядзім у невялікім кабінеце загадчыка кафедры беларускай мовы, вучонага-моваведа з сусветнай вядомасцю Уладзіміра Анічэнкі. У кніжных шафах я бачу дзесяткі кніг, аўтарам якіх з'яўляецца мой субяседнік. Кінуўшы ўсе справы — а іх у яго бясконца многа,— Уладзімір Васільевіч расказвае зноў пра сваё любімае дзецішча.

— Адным з імпульсаў да стварэння музея паслужылі Скарынаўскія чытанні, што праходзілі ў 1987 годзе ў Мінску, у АН БССР. Я там выступаў з дакладам. А ў перапынку ўбачыў выстаўку твораў беларускіх мастакоў, прысвечаных Скарыне (з калекцыі А. Белага). Ужо тады я пачаў перагаворы з уладальнікам збору. Угаварыў яго прадаць калекцыю нашаму універсітэту.

А неўзабаве яшчэ адна падзея паслужыла на карысць будучага музея. Летась Уладзімір Васільевіч быў запрошаны на славянскі факультэт Лонданскага універсітэта для правядзення нарады з прафесарска-выкладчыцкім саставам, які спецыялізуецца ў галіне ўсходнеславянскіх моў, у тым ліку і беларускай. Асабліва зацікавіліся слухачы лінгвістычнай Скарыніянай, і нездарма, як лічыць У. Анічэнка. Лонданскіх вучоных дужа цікавіла прынцыповае і істотнае пытанне: «Якому народу найперш служыў Скарына і ў мове якога народа ён пакінуў найбольш прыкметны след?» Пытанне такое, як вядома, узнікла ў сувязі з тым, што ў існуючай Скарыніяне вывучэнне навуковай і культурнай дзейнасці Скарыны развівалася і развіваецца ў розных краінах па-рознаму. Скажам, польскія вучоныя скарынаўскае навуковае і культурнае наватарства ставяць у шэраг дасягненняў сваіх навуковых і культурных дзеячаў, італьянскія, чэшскія і іншыя — сваіх... Такім чын... расказваючы пра лінгвісты... наватарства беларускага перш... друкара, Уладзімір Анічэнка кіраваўся надзейным фактычным матэрыялам на карысць беларускай мовы. На нарадзе станоўча быў ацэнены ўклад... шых вучоных у падрыхтоўк... выданне персанальнай энцыклапедыі «Францыск Скарына і яго час», і адначасова выказваліся заўвагі пра адсутнасць у даведніку шматлікіх прац замежных аўтараў пра Скарыну.

Вучоны з Гомеля звярнуўся ў Беларускую бібліятэку і музей імя Ф. Скарыны, створаныя на ахвяраванні нашых суайчыннікаў у Вялікабрытаніі, дзе захоўваюцца унікальныя выданні пра Беларусь і наш народ на розных мовах, у тым ліку і багатая калекцыя літаратуры па скарыназнаўству.

— Мне далі магчымасць плённа там папрацаваць,— гаворыць У. Анічэнка.— Выявіць і зрабіць неабходныя шматлікія ксеракопіі Скарыніяны тых аўтараў, якія адсутнічаюць у нашым энцыклапедычным даведніку. Больш таго, даведаўшыся, што мы працуем над стварэннем музея-лабараторыі Скарыны ў Гомельскім універсітэце, землякі ў Лондане ўручылі мне 200 фунтаў англійскіх стэрлінгаў на гэту справу. Матэрыялы, прывезеныя з Англіі, я ўжо апісаў. Яны будуць выкарыстаны для новага выдання персанальнай скарынаўскай энцыклапедыі, што рыхтуецца да выдання на рускай мове. А з тых ксеракопій робяцца яшчэ ксеракопіі ўжо для нашага будучага музея.

Што яшчэ будзе прадстаўлена ў музеі Скарыны ў Гомелі? На гэта пытанне я папрасіла адказаць яго дырэктара Канстанціна Усовіча.

— Рыхтуецца пано з кароткай гісторыяй жыцця і дзейнасці Скарыны. Складаецца бібліяграфія ўсіх кніг і артыкулаў пра першадрукара. У музейную экспазіцыю ўвойдзе карцінная галерэя, складзеная з твораў мастацтва. Скульптарам заказана мемарыяльная дошка. Наведвальнікі змогуць убачыць тут копіі кніг, выдадзеных Скарынам, копіі або арыгіналы яго асабістых дакументаў, макеты і малюнкі касцюмаў і асабістых рэчаў сучаснікаў Скарыны — вучоных тагачасных універсітэтаў, партрэты вучоных — папярэднікаў, сучаснікаў і паслядоўнікаў Скарыны...

Са слоў Канстанціна Усовіча я даведалася таксама, што музей будзе адкрыты для наведванняў, а экскурсаводамі і кансультантамі будуць яго супрацоўнікі. Гэта маладыя вучоныя з кафедры беларускай мовы, якія ўжо не адзін год працуюць разам з Уладзімірам Анічэнкам, прымалі самы непасрэдны ўдзел у стварэнні слоўніка мовы Янкі Купалы.

Справы з музеем Скарыны ў Гомелі, хаця і марудна, але рухаюцца ў асноўным сіламі супрацоўнікаў універсітэта. І ад таго, што да гэтай вялікай і адказнай работы па-сапраўднаму не далучыліся яшчэ ні гарадскія, ні рэспубліканскія ўлады, церпіць уся наша культура.

— Наш музей у даволі цяжкім становішчы,— не стаў хаваць шматлікіх праблем яго хросны бацька Уладзімір Анічэнка.— Загадчык у музея ёсць. Зарплата яму вызначана з унутраных рэзерваў універсітэта. Але я вось што вам скажу: у нас жа не проста музей. А музей - ла-ба-ра-то-ры-я! Гэта азначае існаванне не толькі застылай структуры, якой будзе сама экспазіцыя, а навуковай дзейнасці. Тады ў нас будзе навуковая ўстанова. Такія музеі-лабараторыі ёсць у Празе і Сафіі, у іншых еўрапейскіх гарадах. Трэба ска..., што пытанне аб зацвяр...нні штатнага раскладу для нашага музея-лабараторыі разглядаецца ў міністэрстве. Пры станоўчым вырашэнні пытання тут можна разгарнуць такую работу! Напрыклад, адн... супрацоўнікі змаглі б тады ...цаваць толькі над Скарыніян... А другія заняліся б сур'ёзна духоўнай культурай Палесся. І гэта вельмі адпавядала б лепшым скарынаўскім традыцыям, самой сутнасці асветніцкай дзейнасці Скарыны, было б лепшым помнікам вучонаму і патрыёту сваёй Бацькаўшчыны, чый юбілей увесь славянскі свет адзначыць сёлета.

Надта хочацца прыехаць мне ў Гомель восенню, калі распачне сваю дзейнасць музей-лабараторыя Ф. Скарыны. Калі будзе ажыццёўлена ўсё задуманае, гэтая ўстанова можа стаць сапраўднай гордасцю Беларусі, а для мясцовай моладзі яшчэ і школай выхавання нацыянальнай годнасці і самасвядомасці. Ужо сёння студэнты Гомельскага універсітэта выконваюць курсавыя і дыпломныя работы па скарынаўскай тэматыцы, пасылаюць сваіх дакладчыкаў па Скарыніяне на рэспубліканскія студэнцкія навуковыя чытанні.

...На развітанне прафесар Уладзімір Анічэнка папрасіў: «Напішыце ў вашай газеце, што мы будзем удзячныя любой дапамозе, якую змогуць аказаць нам у стварэнні музея-лабараторыі імя Ф. Скарыны паважаныя чытачы «Голасу Радзімы».

Ад сябе дадам, што музей у Гомелі — не толькі справа прэстыжу Беларусі напярэдадні юбілею першадрукара, але і жывая галінка памяці і духоўнай пераемнасці.

Таццяна АНТОНАВА.

САВЕТ МІНІСТРАЎ БЕЛАРУСКАЙ ССР

ПАСТАНОВА

ад 29 лістапада 1988 г. № 349

г. Мінск

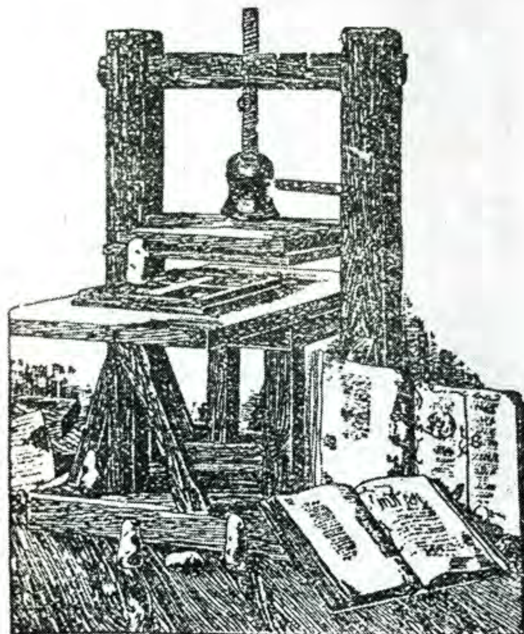
АБ ПРЫСВАЕННІ ІМЯ ФРАНЦЫСКА СКАРЫНЫ ГОМЕЛЬСКАМУ ДЗЯРЖАЎНАМУ УНІВЕРСІТЭТУ

Савет Міністраў Беларускай ССР пастанаўляе:

Прысвоіць імя Францыска Скарыны Гомельскаму дзяржаўнаму універсітэту Міністэрства народнай адукацыі БССР і ў далейшым іменаваць яго Гомельскі дзяржаўны універсітэт імя Францыска Скарыны.

Нам. Старшыні Савета Міністраў Беларускай ССР — У. Еўтух.

Упраўляючы Справамі Савета Міністраў Беларускай ССР — Л. Максімаў.

Першапачатны друкарскі станок (прэс)

НА ЗДЫМКАХ: пастанова аб прысваенні Гомельскаму дзяржаўнаму універсітэту імя Францыска Скарыны; гэта ксеракопія зроблена У. АНІЧЭНКАМ у Беларускай бібліятэцы імя Ф. Скарыны ў Лондане; сувенір да юбілею першадрукара.

Фота М. ВЫСОЦКАГА.

НАШ СУЧАСНІК — ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

Рэспубліканская выстаўка «Багушэвіч і яго час», прысвечаная 150-годдзю з дня нараджэння пачынальніка новай беларускай літаратуры, працуе ў мінскім Палацы мастацтва. У экспазіцыі прадстаўлены жывапісныя палотны і графічныя творы, скульптурныя партрэты і памятныя медалі, здымкі, розныя дакументы, што ўзнаўляюць не толькі аблічча самога паэта, а і расказваюць пра яго акружэнне, пра важнейшыя падзеі, сведкам якіх і актыўным удзельнікам ён быў.

Змешчаны як новыя творы, выкананыя непасрэдна да юбілею, так і тыя, што маюць рэтраспектыўны характар. Прынамсі, яшчэ 1929 годам датуецца работа Я. Драздовіча «Кушлянская капліца Ф. Багушэвіча». Аматары мастацтва знаёмы ўжо таксама з творамі П. Сергіевіча, У. Стальмашонка, М. Купавы і іншых аўтараў, з ілюстрацыямі да вершаў паэта.

Многія ж работы выкананы нядаўна: цыкл М. Аўсяннікава «Кушляны» («Радзіма Ф. Багушэвіча», «Месцы сустрэчы паўстанцаў К. Каліноўскага», «Дарога ў Кушляны»), медаль П. Лука «Мацей Бурачок (Ф. Багушэвіч)», медаль А. Дранца «Ф. Багушэвіч» і іншыя.

НЕСТАРЭЮЧЫЯ «ПЕСНЯРЫ»

Не змагла ўмясціць паклоннікаў старэйшага беларускага ансамбля канцэртная зала Белдзяржфілармоніі. 1 красавіка на сустрэчу з «падросшымі» на дваццаць гадоў «Песнярамі» прыйшлі іх прыхільнікі далёкіх сямідзесятых гадоў і зусім юныя аматары вакальнага майстэрства гэтага заўсёды маладога калектыву.

У праграме канцэрта-сустрэчы — музычныя творы, якія адкрылі «Песнярам» шлях на сцэны ўсяго свету: «Веранiка», «Касіў Ясь канюшыну», «Конь незацугляны»... Цёпла прынялі гледачы новы цыкл песень, прысвечаны 500-годдзю Францішка Скарыны, творы на вершы Я. Купалы, М. Багдановіча, М. Танка, Г. Бураўкіна і іншых беларускіх паэтаў.

Сярод тых, хто вітаў у гэты вечар юбіляраў, былі міністр культуры БССР Я. Вайтовіч, старшыня праўлення Саюза тэатральных дзеячаў БССР, народны артыст СССР Мікалай Яроменка, народная артыстка СССР, лаўрэат прэміі Ленінскага камсамола і Дзяржаўнай прэміі СССР кампазітар Аляксандра Пахмутава.

ЧАТЫРНАЦЦАЦЬ УЗНАГАРОД

Найпрыгажэйшай кнігай краіны названа на ўсесаюзным конкурсе выданне «Вышэйшай школы» «Францыск Скарына — беларускі гуманіст, асветнік, першадрукар».

Афармленая мастаком В. Шолкам і аддрукаваная на Мінскім паліграфічным камбінаце імя Якуба Коласа, кніга пакарыла сэрцы журы і чытачоў, якія аднадушна прысудзілі ёй вышэйшую ўзнагароду конкурсу.

«Мастацтва кнігі-89» — традыцыйны конкурс імя Івана Фёдарава, удзел у якім прымаюць усе саюзныя рэспублікі, а таксама цэнтральныя выдавецтвы. Сёлета ў спаборніцтве ўдзельнічала каля 500 назваў кніг і альбомаў. Беларусь прадстаўлялі 10 рэспубліканскіх выдавецтваў. І ўпершыню за апошні перыяд рэспубліка заваявала адразу 14 узнагарод.

НЯХАЙ ПАСВЯТЛЕЮЦЬ ДУМКІ І ПАДАБРЭЕ СЭРЦА ВАША...

(Заканчэнне. Пачатак на 6-й стар.).

з'яўляюцца царкоўнымі, бо прызначаны для канцэртнага выканання і адзначаны моцным уздзеяннем аўтарскага пачатку.

— Вы закранулі цяпер вельмі тонкае, але важнае пытанне аб суадносінах у музыцы духоўнага і рэлігійнага, аб адносінах царквы да аўтарскага мыслення. Гэта каноны царкоўнай эстэтыкі. Ці адбіваюцца яны на выканаўчай практыцы?

— Пытанне вельмі істотнае. Яно заўсёды ўзнікае, калі хор спявае літургічную музыку. Доўгі час мы былі знаёмыя толькі з акадэмічнымі харавымі калектывамі. Вялікі разрыў з праваслаўнай культурай, свецкі рэпертуар і іншы характар абучанасці спевакоў не маглі не адбіцца на трактоўцы імі духоўных твораў. Не заўсёды дасягалася іх галоўная мэта— стварэнне асобага свету, вобразнай сферы, гармоніі і вышыні Духу. Сапраўдныя храмавыя спевы заўсёды адухоўленыя нейкім унутраным святлом, якое ідзе ад веры. Гэта заўсёды адчуваецца слухачамі. Узяць, напрыклад, калектывы, што выступілі на фестывалі, такія, як Мужчынскі хор выдавецкага аддзела Маскоўскай Патрыярхіі (рэгент С. Крывабокаў) ці ансамбль духоўнай музыкі «Благавест» (рэгент Г. Кальцова), яны, на мой погляд, дэманструюць не толькі вялікую вакальную культуру, але і высокі, строгі стыль, які зацвердзіўся ў праваслаўным выканаўстве.

Тое ж самае можна сказаць і аб творах буйных майстроў. Духоўнасць і рэлігійнасць—паняцці неадназначныя. Не заўсёды твор, створаны наканонічны тэкст, выконваецца ў царкве. Яркім прыкладам можа служыць «Усяночная» Рахманінава, якую праваслаўная царква не прызнала як твор для рытуальнага богаслужэння, але якая прызнана як выдатны твор вялікага рускага кампазітара.

— Дзякуй. А вас, Рыгор Рыгоравіч, як дырэктара фестывалю, я папрасіў бы расказаць аб яго арганізацыйным боку.

— Адпраўной вяхой для нас паслужыла святкаванне 1000-годдзя Хрышчэння Русі, для падрыхтоўкі якога было створана многа новых калектываў. Цяпер мы ўжо не імкнёмся да іх колькаснага росту, маем на мэце якасную дасканаласць. У сувязі з гэтым у студзені мінулага года мы правялі ў Маскве фестываль духоўнай музыкі, у якім паспрабавалі аб'яднаць лепшыя царкоўныя і дзяржаўныя харавыя калектывы. Выконвалася музыка XVI — XX стагоддзяў. Поспех яго быў такі вялікі, што неўзабаве (праз тры месяцы, у маі) яго давялося паўтарыць. Праўда, паўтор заключаўся ў тым, што ўдзельнічалі тыя самыя калектывы, але арыентацыя была на царкоўную музыку XX стагоддзя. Гэта быў наш другі выхад да слухачоў. Рэзананс і на гэты раз быў вялікі. У прэсе было выказана пажаданне паказаць праграму фестывалю не толькі ў Маскве, а сам фестываль зрабіць традыцыйным.

І апошні наш субяседнік — пастаянны вядучы духоўна-асветніцкіх гутарак на сходах фестывалю, маскоўскі пісьменнік і публіцыст М. АНТОНАЎ.

— Міхаіл Фёдаравіч, я знаходжуся пад вялікім уражаннем ад вашага ўмення весці дыялог з аўдыторыяй, ад праніклівасці вашых слоў, якія нагадваюць мне пропаведзі. Я думаю, без такіх гутарак фестываль быў бы менш прыцягальным для шырокай публікі. І як самую вялікую заваёву я адзначаю для сябе прысутнасць на ім вялікай колькасці моладзі.

— Так, гэта прыемна. Цяпер часта папракаюць моладзь за тое, што яна нічым, акрамя рок-музыкі, не цікавіцца. Як бачыце, гэта не так, яна цягнецца і да сур'ёзнага мастацтва. Мы звярнуліся да формы музычнага фестывалю, таму што музыка—самы надзейны сродак у справе маральнага выхавання народа. Яна, мінуючы рацыянальныя каналы, стварае атмасферу даверу і скарачае шлях думкі ад сэрца да сэрца. Духоўная музыка па ступені грамадскай цікавасці да яе цалкам можа сапернічаць сёння з папулярнай музычнай эстрадай. У гэтым праяўляюцца павевы часу. Калі гэтай натуральнай патрэбе надаць гуманістычную накіраванасць, напоўніць яе інтэлектуальным зместам, то мы атрымаем той выхаваўчы эфект, да якога імкнёмся. Вось чаму да нас пацягнууся народ, асабліва малады слухач. Праўда, нейкая частка людзей у гэтым павеве часу бачыць нешта часовае, нібыта ў ім прысутнічае элемент моды—доўгі час духоўная музыка была пад забаронай, і пасля таго, як яе выпусцілі на свабоду, яна цягне да сябе, як нешта нязведанае. Тым важней для нас схіліць і гэтую частку слухачоў да дум пра Вечнае, пераканаць іх у тым, што ў пошуках сваіх яны на правільным шляху.

У гэтым сэнсе нас часта пытаюцца, каму адрасаваны наш фестываль—веруючым ці няверуючым? Трэба помніць, што ў аснове маральнасці ляжыць духоўнасць, гэта значыць вера ў Дабро, Ісціну, Ідэал. Хіба ідэалы павінны быць толькі ў веруючых у бога? Мы імкнёмся аб'яднаць на пазіцыях культуры і ўшанавання нацыянальных традыцый веруючых і няверуючых.

Я дзякую ўсім сваім субяседнікам і пераключаюся на слуханне музыкі, паглыбляюся ў прыгажосць яе строгай, гарманічнай зладжанасці, цудоўных напеваў, яркіх, глыбокіх вобразаў і натхнёнага выканання.

Ці не ў гэтым мастацтве, якое робіць высакароднай і чыстай душу чалавека, злучае думкі і сэрца, нясе святло і спакой, вытокі маральнага самаўдасканалення.

Вальтэр МНАЦАКАНАЎ.

РАССТАННЕ

Словы Н. ЗАГОРСКАЙ *Музыка М. НАСКО*

Калі сцяжынай запаветнай
Ішлі спатканнем да разлукі
Праз лес асветлены, прыветны,—
Мне прысягалі Вашы рукі.

Яшчэ не позна — рукі працягні,
Яшчэ не позна — светла абнімі,
Яшчэ не позна — крыўду абміні,
Не падсякай любові карані,
Спалі трывогі у маім агні,
Яшчэ не позна... светла абнімі.

І доўга ў лесе блудзіць сонца,
І цяжка йдуць насустрач дні.
І птушка дзікая бяссонна
Кагосьці кліча ў вышыні.

Яшчэ не позна — рукі працягні,
Яшчэ не позна — светла абнімі,
Яшчэ не позна — крыўду абміні,
Не падсякай любові карані,
Спалі трывогі у маім агні,
Яшчэ не позна... светла абнімі.

ПАЎПРЭДЫ НАРОДНАЙ ДЫПЛАМАТЫІ

Тое, што нароўні з дарослымі многія школьнікі нашай краіны становяцца паўпрэдамі народнай дыпламатыі, сустракаючыся са сваімі замежнымі равеснікамі, для нас ужо звычайная з'ява. Нядаўна ў некалькіх сярэдніх школах Мінска пабывала дэлегацыя італьянскіх дзяцей. Гасцінна сустракалі іх савецкія равеснікі. Знаёмства ж адбылося яшчэ ў час паездкі мінчан у Італію. Гаспадары пазнаёмілі гасцей са славутасцямі роднага горада, са сваім жыццём і бытам, праблемамі і надзеямі на будучыню.

НА ЗДЫМКАХ: італьянскія госці частуюцца беларускімі дранікамі; аўтограф на памяць.

Фота В. ТАЛОЧКІ.

ЗАЦВІЛІ Ў ПРЫБУЖЖЫ АБРЫКОСЫ

Цеплалюбівыя пладовыя дрэвы, завезеныя сюды шмат гадоў назад з паўднёвай Украіны, Крыма, добра акліматызаваліся, стойка пераносяць нават суровыя зімы, даюць багаты ўраджай.

Садоўніцтвам у вольны час займаюцца тысячы гараджан. Многія энтузіясты ў адкрытым грунце вырошчваюць манчжурскі персік, лімоннае дрэва, вінаград, грэцкі арэх. У дварах Брэста, парках, скверах, на вуліцах растуць дзесяткі экзатычных дрэў і кустоў — воцатнае дрэва, аксаміт амурскі, айва японская, кізільнік, лаўравішня, самшыт і ціс, шаўкоўніца, многія іншыя. Гэта своеасаблівы гарадскі дэндрарый.

Садаводаў непакоіць такое ранняе цвіценне пладовых дрэў: раптам пахаладае, цеплалюбівыя расліны не дадуць ураджаю. Але старажылы сцвярджаюць, што нічога дрэннага не здарыцца.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

220600, МІНСК, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі

Індэкс 63854. Зак. Зак. № 469